Alle kan debattere EU!

Guy Verhofstadt:
”EU er også et kompromis mellem 500 millioner borgere”

Julie, Skanderborg Gymnasium:
”Jeg føler mig bedre klædt på til at debattere mine egne holdninger til EU”

Guide: ti trin til debatdag om EU

Rasmus Nørlem Sørensen:
”Demokrati kræver deltagelse”

DEO
Demokrati i Europa Oplysningsforbundet

Alle kan debattere EU!

Projektleder: Kasper Tonsberg Schlie
Redaktør: Vibe Termansen

I redaktionen:
Rasmus Nørlem Sørensen,
Staffan Dahllöf,
Kasper Tonsberg Schlie,
Kristoffer Kjærsgaard og
Vibe Termansen

Udgivet af:
DEO - Demokrati i Europe Oplysningsforbundet.

Udgivet august 2020.

DEO
Demokrati i Europa Oplysningsforbundet

Magasinet er produceret med støtte fra Jean Monnet-puljen under Erasmus+ (2019/2020) og er en del af DEO-projektet *Building democratic confidence.*

Dette magasin og tilhørende materialer kan frit downloades fra www.undervisning.deo.dk

Alle materialer kan frit benyttes til undervisnings- og efteruddannelsesformål. Gengivelse eller reproduktion af materialet er ikke tilladt uden tilsagn fra udgiveren.

DEO har ikke ophavsret til artikler, der henvises til i inspirationsmaterialet. Hvis de anvendes i undervisningen, skal det derfor ske under hensyn til gældende regler om ophavsret.

Indholdsfortegnelse

Side 3 **Alle kan debattere EU!**
Af Vibe Termansen

Side 4 **Demokrati og deltagelse**
Af Rasmus Nørlem Sørensen

Side 6 **Loch Ness-uhyret**
Interview med Guy Verhofstadt
Af Vibe Termansen

Side 8 **Mandagstrænere**
Af Staffan Dahllöf

Side 12 **Lyt - spørg - debattér!**
Af Kasper Tonsberg Schlie

Side 14 **Organiser en debatdag om EU**
Guide i ti trin
Af Kasper Tonsberg Schlie

Side 20 **Smutvej til viden**
Af Kristoffer Kjærsgaard

Side 22 **Crash-testet i virkeligheden**
Af Kristoffer Kjærsgaard

Medfinansieret af Den Europæiske Unions program Erasmus+

Alle kan debattere EU!

Man kunne selvfølgelig være ligeglad. Man kunne lade fake news, erhvervsinteresser og politiske stormagtsdrømme dominere dagsordenen. Vi ved, at det bliver gjort allerede, og vi ved, at det virker.

Men i en tid hvor EU kæmper med Brexit, retsstatskrise, lånekrise og migrantkrise, hvor hele verden skal finde en måde at håndtere klimakrisen på, og der så oven i hatten er landet en coronakrise... virker det ikke som en god idé. I vores øjne kalder det på mere, ikke mindre, debat.

Ideen med oplysning, der kvalificerer en borgerdebat, har allerede været afprøvet i blandt andet Frankrig, Irland og Nederlandene. Nu er EU også kommet med på vognen.

I sit program for EU-Kommissionen 2019-24 lancerede Kommissionsformand Ursula von der Leyen en Konference om Europas Fremtid for at demokratisere EU. Konferencen skal begynde i 2020, vare to år, og gøre EU's borgere og EU's institutioner til "ligeværdige partnere". Derudover er von der Leyen "klar til" at følge op på Konferencens anbefalinger med lovgivning, "åben overfor" en traktatændring og så vil hun "fuldt ud støtte", hvis et medlem af EU-Parlamentet vil lede Konferencen.

Alt i alt ikke meget at gå efter. Senere blev planerne konkretiseret noget, men så kom coronaen og trods pres fra EU-Parlamentet lever initiativet nu, som så meget andet, en skyggetilværelse. Samtidig vokser behovet.

Dette magasin er udtryk for en anden tilgang til borgerinddragelse - et modsvar til de centrale initiativer. Vi præsenterer en overskuelig guide, der gør det muligt at afholde sin egen debatdag om EU. En debatdag, der er karakteriseret ved dialog frem for diskussion, vidensopbygning frem for hurtige indspark og et inkluderende koncept, der sikrer, at samtlige deltagere kommer på banen med deres personlige holdninger. Fordi det nytter:

Ifølge en undersøgelse fra 2018 mente 26 procent af den danske ungdom ikke, at de havde politiske holdninger, det var værd at lytte til. En forårsdag i 2020, hvor DEO besøgte et gymnasium i Danmark, mente kun seks procent af de tilstedeværende elever, at de vidste nok om EU-politik til at deltage i den offentlige debat. Men fem timers vidensopbygning og dialog senere var det tal steget til 85 procent.

To-trins-raketten oplysning og debat virker. Den forbedrer markant den samtale, vi har med hinanden i samfundet om, hvordan fremtiden skal se ud.

Det gælder ikke kun unge mennesker. Det gælder os alle.

På redaktionens vegne

Vibe Termansen,

Analytiker i DEO

Underskud. I hele EU's levetid har der været en debat om, hvorvidt EU lider af et demokratisk underskud. De centrale spørgsmål er: Har vælgerne tilstrækkelig indflydelse på, hvem der bestemmer i EU? Har borgerne gode nok muligheder for at stille EU's magthavere til ansvar?

Af Rasmus Nørlem Sørensen

EU er i dag et afgørende politisk forum for beslutninger om alt fra klimapolitik til økonomi og finanspolitik. Derfor betyder det noget, hvad politikerne gør med den magt, de har fået overdraget af vælgerne.

EU har udviklet sig fra at være et mellemstatsligt samarbejde, hvor de enkelte lande havde vetoret, henimod et overstatsligt samarbejde, hvor de fleste beslutninger bliver truffet med flertalsafgørelser, når EU's stats- og regeringschefer holder topmøder i det, der kaldes Rådet. Det betyder, at den regering, der har vundet magten ved et demokratisk valg i Danmark, kan blive stemt ned af regeringer i de øvrige EU-lande, uden at danske vælgere har indflydelse på, hvem der er præsident i Frankrig eller kansler i Tyskland.

Det kan man se som et demokratiske underskud. Det bliver imødegået ved, at man som EU-borger kan vælge politikere direkte til det efterhånden meget magtfulde EU-Parlament, der skal stemme for et lovforslag, hvis det skal kunne vedtages. I grove træk kan man sige, at den magt, man som vælger har tabt som dansker, har man genvundet som EU-borger.

Borgerret til deltagelse

Opbygningen med den lovgivende magt fordelt mellem et direkte valgt EU-Parlament og repræsentanter for medlemsstaterne i Ministerrådet, er en klar føderal struktur. Men EU har ikke en præsident, der er valgt af befolkningen, som man kender det fra andre føderationer som for eksempel USA.

Hvis dét demokratiske dilemma skal forsvinde, kræver det, at EU bliver omdannet til en føderation: Europas Forenede Stater, eller at EU går helt væk fra at være et overstatsligt samarbejde, sådan at de 27 medlemslande kun samarbejder om det, de alle kan være enige om. Ingen af de to yderpunkter virker som reelle alternativer til det system, vi har i dag.

"Enhver borger har ret til at deltage i Unionens demokratiske liv," står der i EU's `grundlov´, Lissabon-traktaten. Der er 446 millioner mennesker i EU. Ud af dem har hele 359 millioner stemmeret. Gør det nogen som helst forskel, om man som enkeltperson får brugt sin stemme i det europæiske demokrati?

Det korte svar er, at hvis man ikke bruger sin stemme, både ved valgene og mellem dem, så vil der være en lille del af det demokratiske system, der ikke fungerer. Så uanset hvilken demokratiforståelse man forsvarer, eller hvilket EU man ønsker sig, så er der brug for, at helt almindelige mennesker følger med i beslutningerne og giver deres mening til kende.

Demokrati kræver deltagelse. ■

"Kom, lad os stemme om, hvad vi skal have til middag."

Demokratiet i EU's institutioner

EU-Kommissionen består af en kommissær fra hvert medlemsland, der er udpeget af landets regering. Det er den udøvende magt i samarbejdet og altså en slags regering for EU. Kommissionen har eneret på at fremsætte nye lovforslag. Vælgerne har kun indirekte mulighed for at holde kommissærerne til ansvar, da der ikke stemmes om valget af kommissærer.

Når en lov, der foreslås af Kommissionen, skal vedtages, skal der være et flertal af lande i **Ministerrådet**, der stemmer for forslaget, og de skal tilsammen have 65 procent af EU's befolkning bag sig. Ministre er typisk udpeget af regeringslederen, og altså ikke direkte valgt af befolkningerne.

I dag er det sådan, at langt de fleste love kun kan vedtages, hvis et flertal i **EU-Parlamentet** og i Ministerrådet stemmer for.

Vælgerne har direkte indflydelse på, hvem der sidder på EU-Parlamentets 705 pladser. Det afgøres ved valg i alle medlemsstater, hvor de knap seks millioner danskere vælger 14 MEP'er (**M**edlemmer af **E**uropa-**P**arlamentet) og de 85 millioner tyskere vælgere 96. EU-Parlamentet har udover lovgivningsmagten også mulighed for at afsætte Kommissionen. Ligesom i det danske system, hvor Folketingets flertal kan afsætte regeringen. Det kalder man negativ parlamentarisme.

EU reguleres ikke kun af de love, som ministre og EU-parlamentarikere vedtager. **EU-traktaten**, som regulerer samarbejdet på lidt samme måde som en grundlov, indeholder også en række vigtige regler. Blandt andet principperne om fri bevægelighed for varer, kapital, tjenesteydelser og arbejdskraft. Traktaten håndhæves i sidste ende af **EU-domstolen**, der udgør den dømmende magt i det demokratiske system.

Hvilket demokrati?

Der er forskellige måder at sikre, at borgerne har magt og indflydelse på EU. Hvilken vej man skal gå, afhænger af det demokratiske ideal, man er tilhænger af.

Direkte demokrati
Tilhængere af direkte demokrati vil mene, at vi skal have mange flere folkeafstemninger om EU-spørgsmål. Dem har vi haft mange af i Danmark, men de har den store ulempe, at vanskelige spørgsmål skal koges ned til et ja eller nej, og at vælgerne skal være godt informeret for at kunne give et ordentligt svar. På den anden side har folkeafstemninger den store fordel, at de giver vælgerne et direkte medansvar for politiske beslutninger og for deres konsekvenser.

Den britiske folkeafstemning om medlemskab af EU er et skræmmeeksempel for modstanderne af direkte demokrati, og der er ikke mange tegn på, at stats- og regeringslederne har mod på endnu flere folkeafstemninger.

Elitedemokrati
Tilhængere af et liberalt demokrati vil være mindre optagede af borgernes direkte magtudøvelse mellem valg og mere fokuseret på, at ingen enkeltinteresse kan dominere samarbejdet.
Der er en tydelig magtdeling mellem EU's institutioner: Borgernes ideologiske ønsker er repræsenteret i EU-Parlamentet, og regeringernes interesser varetages i Ministerrådet og på topmøderne. De politiske interesser holdes i skak af spillereglerne i EU-traktaten, af embedsmændene i EU-Kommissionen og af dommerne ved EU-domstolen.
Ud fra den forståelse fungerer EU's demokrati ved at sikre pluralisme. Det kan være erhvervslobbyister, grønne organisationer og fagforeninger, der blander sig i den politiske debat med ekspertviden og holdninger. Den enkelte borger kan i den forståelse være repræsenteret af politikere og interesseorganisationer, og behøver ikke selv at deltage direkte i den politiske debat.

Deltagelsesdemokrati
Tilhængere af deltagelsesdemokrati mener, at borgerne skal være aktive i den demokratiske debat og at de skal have så meget indflydelse på de politiske beslutninger som muligt. Hvor elitedemokraterne fokuserer på, at borgerne har muligheden for at stemme og deltage, kræver deltagelsesdemokraterne, at de rent faktisk også gør det.
Ud fra det ideal er det et problem, at vi ikke har en fælles demokratisk samtale på tværs af EU's 24 officielle sprog, og at det er for vanskeligt for borgerne at gennemskue, hvad der foregår i EU's institutioner og i spillet mellem lobbyister og magthavere i Bruxelles.

Loch Ness-uhyret

Interview. Hvad har Ursula von der Leyens ønske om øget borgerinddragelse tilfælles med et sagnomspundet skotsk sømonster? To ting: de vedholdende rygter om dets eksistens samt de manglende beviser på samme.

Af Vibe Termansen

Ligesom mange i Danmark sidste år gik og håbede på at Margrethe Vestager ville blive formand for EU-Kommissionen, gik belgierne i 2004 og håbede på, at posten ville gå til landets daværende premierminister, Guy Verhofstadt, fra det flamske liberal-demokratiske parti. Stærke kræfter - den tyske kansler Gerhard Schröder og den franske præsident Jacques Chirac - bakkede endda op om ideen.

Men ligesom Danmark sidste år måtte se posten gå til Ursula von der Leyen, måtte belgierne i 2004 lade som om, de var tilfredse med Jose Manuel Barroso. Guy Verhofstadt var imod krigen i Irak, kunne ikke drømme om at nedtone kritikken og kunne derfor ikke samle støtte fra de lande, der støttede krigen, derunder Danmark.

Verhofstadt har i årtier fulgt tæt med i udviklingen i EU og Europa, og kommenterer den gerne, skarpt og kompromisløst. Om man bryder sig om Verhofstadt eller ej, flugter nok med, om man er enig i hans skarp-spidninger og kompromisløse tilgang til værdier som demokrati og retsstat.

Men måske det er det, der skal til, hvis man vil demokratisere EU, sådan som Kommissionsformand von der Leyen har bebudet med Konferencen om Europas Fremtid (se side 10). Ved redaktionens slutning er det endnu uvist, om titlen som præsident for Konferencen kommer på Verhofstats CV, eller om den kommer på listen over hverv, han kunne have fået, hvis han havde været mere kompromissøgende, mindre kategorisk.

Men han er et godt bud, særligt hvis man spørger ham selv, og derfor har vi spurgt ham om Konferencen. Svarene kom pr. mail.

Konferencen om Europas Fremtid skulle være begyndt den 9. maj. Du har kaldt Konferencen for Loch Ness-uhyret – sommetider er den der, sommetider er den der ikke. Hvad er det, der holder gamle Nessie under overfladen?

"Nationale politikere er sjældent ivrige efter at tale om EU-reformer. Men fælles udfordringer fører til en grundig debat om, hvad vi gør sammen og hvordan vi som Union håndterer disse udfordringer. Når udfordringerne hober sig op, stiger presset for reformer. Jean Monnets gamle mantra er kun blevet en kliché, fordi det er sandt: *l'Europe se fera dans les crises*, Europa danner sig under kriser.

Vi er midt i en krise lige nu, og vigtige ledere har forpligtet sig til en åben debat om Europas fremtid, ikke mindst den franske præsident Macron og Kommissionsformand von der Leyen. Og den tyske kansler Angela Merkel har talt om behovet for reformer for at gøre EU funktionsdygtig. Vigtigst kan man mærke stemningen blandt EU's borgere om, at Europa skal levere i krisetider, lige meget hvad. Så monstret vil dukke op igen, og vi vil være nødt til at puste liv i det. Måske det er præcis det, der skræmmer nogle."

Hvis det ikke er i stykker, skal man ikke reparere det. Men du siger, vi har brug for et andet EU, fordi det vi har i dag ikke er "formålstjenstligt" i den globale situation med USA, Rusland og Kina. Hvad er det, der skal ændres?

"Det er meningen, at debatten skal komme nedefra og op. Så begynder man ikke med at fastlægge dagsordenen oppefra og ned," skriver Verhofstadt, men lister alligevel en række områder, hvor han mener, EU bør reformeres:

1) en relancering af økonomien i lyset af coronakrisen indenfor områder som medicinsk udstyr, digitalisering af økonomien og finansiering af EU's Green Deal, 2) et

> **"I et demokrati er der mange måder at pelse en kat på, ingen af dem er perfekte."**

Foto: European Parliament

Guy Verhofstadt

- Belgisk politiker, født 1953.
- Uddannet jurist
- Medlem af Belgiens parlament 1978-1999
- Premierminister 1999-2008
- Medlem af EU-Parlamentet og formand for ALDE-gruppen 2009-19
- Sidder i Renew Europe gruppen i EU-Parlamentet (sammen med Venstre og Det Radikale Venstre fra Danmark) og regnes for en ivrig EU-føderalist.

> **EU er også et kompromis mellem 500 millioner borgeres håb, synspunkter og ønsker. I et demokrati får ingen nogensinde alt, hvad de håber på. Vi ville ikke have brug for en borgerdebat, hvis det var nemt.**

moderne skattesystem på EU-niveau, der inkluderer en skat på tech-giganter, og på firmaer udenfor EU, der dumper varer i EU uden at betale CO2-afgifter, 3) EU's globale rolle – eller mangel på samme – indenfor områder som handel, klima, migration og sikkerhed, samt 4)

"Demokratiseringen af EU. Reformer leder altid til spørgsmål om legitimitet. At gøre vores Union mere formålstjenstlig er mere nødvendig end nogensinde."

Hvis du spørger Europas borgere om EU's fremtid, kan det være, du ikke kan lide svaret. Hvad så?

"Jeg køber ikke det argument. Europæisk integration har altid været drevet af efterspørgsel. Sådan vil det fortsætte med at være. Borgerne ønsker at styrke deres økonomier, deres velfærdsmodeller og deres sikkerhed. Sandheden er, at EU altid har vist sig at være vejen til at opnå det. Mere fundamentalt: EU's værdier deles bredt af borgerne.

Men EU er også et kompromis mellem 500 millioner borgeres håb, synspunkter og ønsker. I et demokrati får ingen nogensinde alt, hvad de håber på. Vi ville ikke have brug for en borgerdebat, hvis det var nemt."

Et system af borgere fra forskellige medlemsstater, der skal give anbefalinger til Kommissionen og Rådet lyder lidt som... EU-Parlamentet. Sådan et har vi allerede. Hvorfor har vi så brug for en Konference om Europas Fremtid? Kunne der være mere effektive måder at demokratisere EU?

"Konferencen er hverken en dublet af EU-Parlamentet, Rådet eller de nationale parlamenter. I et demokrati er der mange måder at pelse en kat på, ingen af dem er perfekte. I tider med store debatter og gennemgribende reformer skal vi trække på alles ideer og synspunkter, og få alle til at blive enige om en vej fremad. En Konference er det rigtige format til det nu."

Både Macron og EU-Parlamentet har nævnt traktatændringer som en mulighed. Men har vi virkelig brug for en lang diskussion om en ny traktat nu, hvor vi allerede diskuterer retsstatskrise, coronakrise, lånekrise, klimakrise?

"Igen: lad os ikke begynde med konklusionen. Tag debatten, tag den seriøst og vær ikke bange for at drage konklusioner. Hvis der viser sig et behov for en traktatændring, så se, om der er en mulighed for at få det gjort. Forandringer, særligt dybtgående forandringer, er altid trinvise. Det første trin er ofte det hårdeste: beslutningen om overhovedet at have en Konference om Europas Fremtid.

Jeg har aldrig haft høje tanker om politikere, der frygter debat, som er mistænksomme overfor den offentlige opinion. Hvis du ikke kan overbevise folk, så var dit synspunkt måske ikke særlig overbevisende fra begyndelsen af. Lad os få det ud i det åbne og stress-teste den måde, vi ser Europa på! Jeg ved godt, hvor svært det er, men jeg tror kun, det kan føre til forbedringer." ■

> **Monstret vil dukke op igen, og vi vil være nødt til at puste liv i det. Måske det er præcis det, der skræmmer nogle.**

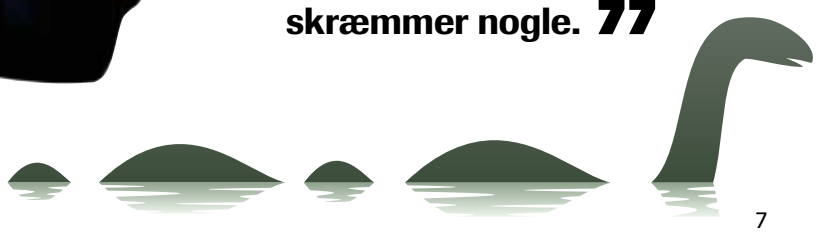

Demokratisk deltagelse. EU´s borgere kan sagtens få lov til at mene, hvordan kampen i weekenden burde have været spillet. Men bortset fra stemmeret til Europa-Parlamentet, løfter om at blive lyttet til og borgerinitiativer, som Kommissionen ikke nødvendigvis skal følge, er vi stadig i bund og grund...

Mandagstrænere

Af Staffan Dahllöf

Som EU-borgere har vi fået ret til at foreslå forbud mod at skære finnerne af levende hajer, til at blive lyttet til, når vores interesseorganisationer råber op og til at stemme til EU-Parlamentet.

Men derudover har folkelig deltagelse aldrig været EU-samarbejdets stærkeste disciplin. Lovgivning og andre beslutninger har bygget på et samarbejde mellem selvstændige medlemslande, men formelt set har EU-samarbejdet fra begyndelsen været en del af medlemslandenes udenrigspolitik. Og udenrigspolitikken er traditionelt noget, som landenes regeringer er herrer over, ikke parlamenterne (som Folketinget) eller folk i almindelighed.

Befolkningerne har kun deltaget indirekte ved at stemme til nationale valg, hvis resultat afgjorde sammensætningen af regeringen. Hvad ministrene derefter besluttede i Bruxelles og Luxembourg, var ikke noget, som almindelige borgere forventedes at interessere sig for – en forventning, de fleste levede op til.

Først 28 år efter starten, i 1979, blev det for første gang muligt som EF-borger at stemme direkte til EU-Parlamentet. Dengang var det mestendels en rådgivende forsamling.

Med tiden fik Parlamentet mere at skulle have sagt. I dag er de 705 medlemmer af Parlamentet "medlovgivere", det vil sige at næsten alle love skal vedtages både af Parlamentet og Rådet, som begge har mulighed for at afvise et forslag. Til undtagelserne hører udenrigs- og sikkerhedspolitik, skattebeslutninger, dele af sociallovgivningen og stramninger af fri bevægelighed for kapital, hvor Parlamentet ikke har noget at skulle have sagt. Denne øgede indflydelse har paradoksalt nok ikke afspejlet sig i en øget folkelig interesse.

Deltagelsen i valgene til EU-Parlamentet på europæisk plan har været støt faldende i perioden 1979 (61,99 procent) til 2014 (42,61 procent) med det seneste valg i maj 2019 som et muligt trendbrud. Da sneg deltagelsen sig lige op på, at hver anden berettiget – 50,56 procent – gjorde brug af sin stemme.

Til gengæld er folkeafstemninger i forskellige medlemslande blevet en form for afspejling af det folkelige engagement eller mangel på samme. Brexitafstemningen i Storbritannien 2016 er det seneste eksempel. Maastricht-afstemningen i Danmark 1992 er et andet.

En forfatningstraktat

I december 2001 skete der noget med EU-samarbejdet, som skulle bane vej for en mere folkelig deltagelse, dog med et lidt uventet resultat. På et topmøde i Laeken i udkanten af Bruxelles besluttede EU's stats- og regeringschefer sig for en ny etape i samarbejdet. Efter syv traktatændringer siden den første Traktat om oprettelse af Det Europæiske Kul- og Stålfællesskab i 1951 skulle EU have en rigtig forfatning, næsten som i USA. Den skulle én gang for alle sætte rammerne for samarbejdets mål og midler.

Sådan kom det ikke helt til at gå. Alene ordet *forfatning* viste sig at være kontroversielt. Målet var jo ikke at omdanne EU til en føderal stat, men der var brug for et par nye trin i overstatslig retning. Det vigtigste var at sikre, at ny lovgivning i ministerrådet som grundregel blev vedtaget ved flertalsbeslutninger i stedet for enstemmighed.

Ordet forfatning blev derfor erstattet med et til lejligheden opfundet nyt begreb: *forfatningstraktat*.

Laeken-mødet blev fulgt af et *konvent*, endnu et nyt begreb i EU-sammenhæng. Konventet indebar, at 102 repræsentanter fra EU's institutioner og medlemslandenes parlamenter holdt månedlige – og åbne – møder om, hvad der skulle stå i den kommende forfatningstraktat. Først derefter blev der indkaldt til en formel regeringskonference, som ellers er den gængse fremgangsmåde, når EU-landenes regeringer vil lave om på den gældende traktat.

I 2004 var man klar til at vedtage den nye traktat. Men året efter bød på overraskelser.

I maj 2005 stemte et flertal i Frankrig (55 procent) nej til forfatningstraktaten. Tre dage senere stemte et endnu større flertal (62 procent) nej i Nederlandene. De to hører ellers til EU's kernelande, der har deltaget I samarbejdet helt fra begyndelsen. Godt nok havde et betydeligt flertal stemt ja i Spanien

(77 procent) og i Luxembourg (57 procent), men det hjalp ikke.

Forfatningstraktaten var tabt på gulvet. Der blev den liggende et stykke tid. Men i 2007 blev den nedstemte forfatningstraktat samlet op fra gulvet og igen sat på den politiske dagsorden. Topembedsmænd fra medlemslandenes regeringer – på EU-jargon kaldet sherpas, ligesom dem der bærer bjergbestigeres oppakning i Himalaya – fik renset ud i de dele af forfatningstraktaten, som man mente var juridisk vanskelige.

Stillingsbetegnelsen *Udenrigsminister* blev ændret til *Højtstående repræsentant*. Bestemmelser om at fryse bankkonti, og beslutninger om pas blev flyttet rundt i traktaten. En fælles politik om rumfart, satellitter og den slags blev fjernet ligesom – nok så relevant i dag – foreslåede beføjelser om at føre en fælles sundhedspolitik. Dermed forsvandt den retslige grund til at afholde folkeafstemning i Danmark om forfatningstraktaten, da EU ikke fik overført nogen ny kompetence.

Den nye version fik navnet *Lissabon-traktaten* efter den portugisiske hovedstad, hvor det hele blev underskrevet den 13. december 2007. Med få undtagelser var indholdet det samme som i den forfatningstraktat, der var blevet forkastet ved folkeafstemninger i Frankrig og Nederlandene i 2005.

I denne EU's ottende traktat blev der som noget nyt indført et princip om deltagelsesdemokrati udtrykt i fire hovedpunkter (i artikel 11):

- Borgerne og deres repræsentanter skal på "passende måder" gives mulighed for at give udtryk for, hvad de mener om alle Unionens arbejdsområder.
- Institutionerne skal føre en "åben, gennemsigtig og regelmæssig" dialog med de repræsentative sammenslutninger og civilsamfundet.
- Det er EU's daglige ledelse, Kommissionen, som skal foretage brede høringer.
- Hvis en million EU-borgere fra mindst syv medlemslande er enige, kan de tage et borgerinitiativ.

Der blev også indført nogle nye formuleringer, der skulle fremme mulighederne for at søge aktindsigt og generelt følge med i, hvad der sker i EU:

Artikel 15 om ret til aktindsigt i EU-institutionernes dokumenter blev tilføjet en forpligtelse til at "sikre civilsamfundets deltagelse" og en ny artikel 289 siger, at EU skal have en "åben, effektiv og uafhængig forvaltning."

Derefter lå intentionerne om borgerlig deltagelse i en sylte-krukke og marinerede i fem år, indtil de i 2012 fik en organiseret form ved oprettelsen af *Det Europæiske Borgerinitiativ*; en måde at organisere støtte til forskellige forslag på.

Kunsten at samle på underskrifter

Hvis syv personer i syv forskellige medlemslande går sammen, kan de registrere et borgerinitiativ hos Kommissionen, som afgør, om emnet er egnet, det vil sige, om det er noget, som Kommissionen selv senere vil kunne foreslå, og om det i øvrigt ikke er krænkende, åbenbart grundløst, eller i strid med EU's værdier.

Hvis Kommissionen giver grønt lys, har de (mindst) syv personer 12 måneder til at samle mindst 1 million støtterklæringer ind.

Foto: Paula Carvalho, Copyright European Communities, 2007.

Så hyggeligt var det, da EU's stats- og regeringsledere den 13. december 2007 underskrev EU's ottende traktat i Lissabon. Som noget nyt indførte denne traktat et princip om deltagelsesdemokrati. Det er Nicholas Sarkozy, der får lov at give Angela Merkel et klem, mens hollandske Jan Peter Balkenende, ungarske Ferenc Gyurcsány og Jean-Claude Juncker fra Luxembourg misundeligt kigger på.

Hvordan man i praksis gør, flere betingelser og hvordan erklæringerne kontrolleres, er oplyst på hjemmesiden www.europa.eu/citizens-initiative/home_en (kun på engelsk).

Det ville være at udvande begrebet at kalde borgerinitiativet for "en bragende succes". Ud af 97 foreslåede initiativer er 74 blevet registrerede, altså vurderet egnede. Fire af dem har opnået det fornødne antal underskrifter og er derefter blevet formelt besvaret af Kommissionen:

- Right2water (mod privatisering af vandressourcer)
- One of Us (stop for støtte til stamcelleforskning med fostre)
- Stop Vivisection (dyreforsøg)
- Forbyd Glyfosat (det aktive stof i bekæmpelsesmidlet Roundup)

Right2water førte til et antal stramninger i et eksisterende drikkevandsdirektiv og vil måske føre til ændringer i det overordnede Vandrammedirektiv, men ikke til et udtalt forbud mod privatisering.

One of Us blev afvist, fordi der i forvejen fandtes etiske retningslinjer for EU-støttet forskning, og fordi brug af stamceller ikke kan udelukkes ved behandling af visse sygdomme.

Stop Vivisection blev diskuteret på en videnskabelig konference i 2016 og blev dermed besvaret.

Glyfosat er ikke forbudt, men er på en slags tålt ophold på det indre marked, da tilladelsen skal prøves igen i 2022. Glyfosatprodukter som Roundup kan dog forbydes lokalt og nationalt. Derudover lover en ny levnedsmiddelsforordning øget åbenhed og vægt på sundheds- og miljørisici fra 2021, delvist som et svar på borgerinitiativet.

I sommeren 2020 er der ved at blive samlet underskrifter ind til 11 forskellige initiativer. Kun to af dem har i skrivende stund registreret støtte; Save bees and farmers (Beskyt bier og landmænd) og Stop finning (hajfinner som skæres af levende dyr som dumpes i havet). Dem kan man også finde via ovenstående hjemmeside.

Et skub i demokratiet

Da den nye Kommission under Ursula von der Leyen tiltrådte i efteråret 2019, annoncerede formanden seks prioriteter for perioden 2019 – 2024. En af dem var et initiativ med det lidet mundrette navn "Et nyt skub i det europæiske demokrati" med udgangspunkt i den rekordhøje valgdeltagelse til EU-Parlamentsvalget i 2019.

Planerne blev præciserede den 22. januar 2020. De viste sig at bestå af en to-årig Konference om Europas Fremtid, der skulle begynde på Europadagen den 9. maj. To dage senere kom den første rapport om covid-19 i Europa og konferencen om fremtiden blev skubbet ud i... fremtiden.

I juni 2020 blev Konferencen diskuteret af medlemslandenes ambassadører i Bruxelles uden nogen egentlig konklusion, hverken om indhold eller startdato, dog med en ulden udmelding om, at forfatningsændringer ikke er på tale. Den ansvarlige kommissær Dubravka Šuica har ikke udtalt sig officielt om emnet siden januar.

De tre lande, der har det roterende formandskab i EU´s ministerråd fra juli 2020 til december 2021 – Tyskland, Portugal og Slovenien – skriver intet om fremtidskonferencen i deres fælles 18-måneders program, der i alt fylder 31 sider.

Alligevel ved vi lidt om, hvad det er, Kommissionen forestiller sig:

Konferencen skal ifølge Kommissionsformand Ursula von der Leyen følge to spor; et med fokus på EU's politiske prioriteter og et om institutionelle forandringer, derunder muligheden for at opstille tværnationale partilister til EU-Parlamentsvalget i 2024. Dertil kommer den gamle traver om, at EU-Kommissionens formand skal komme fra den største partigruppe i Parlamentet, en idé, der er kendt under den tyske betegnelse *Spitzenkandidat*-processen.

Idéen om en spidskandidat blev nærmest kuppet igennem i 2014, hvor Jean-Claude Juncker blev Kommissionsformand, bakket op af den borgerlige partigruppe EPP, European People's Party. Processen blev ignoreret af Rådet i 2019, men tilsyneladende mener von der Leyen (hvis parti CDU er en del af EPP), at det er en overvejelse værd at formalisere den proces før kommende valg.

En sproglig, men nok så vigtig, detalje er, at Kommissionen taler om en *konference*, og ikke om et *konvent*, ligesom dengang i 2002-2003 da forfatningstraktaten med hiv og sving førte til Lissabon-traktaten fire år senere. Dengang blev ordet konvent skrevet ind i traktatteksten. Nu er et konvent ikke længere månedlige møder om, hvad der skal stå i den kommende forfatningstraktat.

Subtilt? Nej. Virkningsfuldt: Måske. Da irerne den 12. juni 2008 stemte nej til Lissabontraktaten, måtte den endnu engang udskydes. Den 2. oktober stemte irerne så ja til den forfatningsændring, der skulle til for at landet kunne ratificere Lissabon-traktaten.

EU-samarbejdet har fået flere overstatslige islæt, men er fortsat grundlæggende mellemstatsligt. Derfor er EU's borgere stadig hovedsageligt henvist til at heppe på – eller buhe af – kampen fra tilskuerpladserne.

Nu er det noget, som skal indkaldes, hvis traktaten skal laves om.

Ved at undlade at bruge begrebet konvent lader Kommissionen det være et åbent spørgsmål, om formålet er en traktatændring, eller om øvelsen mere går ud på at finpudse prioriteter og processer. Set fra Bruxelles og de fleste hovedstæder har traktatændringer to ulemper: Alt kan komme i spil i et uoverskueligt forhandlingsforløb. Og traktatændringer risikerer at udløse folkeafstemninger.

Deltager på sidelinjen

Selv om deltagelsen i Parlamentsvalget var højere i 2019 end i 2014, selv om opinionsmålinger viser en øget opbakning til EU i medlemslandene og selv om corona-pandemien har åbenbaret stærke ønsker om flere fælles løsninger, er der spor, som afskrækker. Folkeafstemningerne i Danmark i 1992, i Frankrig og Nederlandene i 2005, i Irland i 2007 og i Storbritannien i 2016 er ikke glemt, om end Brexit-afstemningen var et kapitel for sig.

Endelig er det med Lissabon-traktaten blevet muligt at lave om på dele af traktaten uden krav om folkeafstemninger. Det kaldes for *forenklet traktatrevision* eller *passarelle*, som er fransk for gangbroer, der forbinder to bygninger over stueetagen. Gangbroerne gør det muligt at ændre afstemningsregler i Rådet fra enstemmighed til flertalsbeslutninger, hvis – og det er et vigtigt *hvis* – stats- og regeringscheferne er enige.

Som EU-borgere kan vi stemme, når der er valg til EU-Parlamentet. Vi har fået løfter om, at vi vil blive lyttet til. Og vi kan tage initiativ til lovændringer, som Kommissionen skal forholde sig til, men ikke nødvendigvis følge.

Vi kan stemme efter politisk overbevisning til EU-Parlamentet og dermed påvirke indholdet i love og ikke-bindende beslutninger. Men EU's mål og midler kan vi kun påvirke indirekte ved gennem valg at sammensætte vores regeringer. Ligesom da det hele startede for godt 70 år siden.

Hvad den fremtidige Konference om Europas Fremtid vil føre til, står i sagens natur stadig hen i det uvisse. Men de grundlæggende spilleregler er ikke i hænderne på os som EU-borgere. Her er vi stadig mandagstrænere. ■

Lyt - spørg - debattér!

Hvorfor? Borgerne i Danmark er verdensmestre i samfundsviden, men flere og flere vender ryggen til den offentlige debat. Den kendsgerning har inspireret DEO til at udvikle et nyt debatkoncept, der bruger den oplyste og decentrale dialog som rugekasse for offentlig deltagelse.

Af Kasper Tonsberg Schlie

Tallene i Dansk Ungdoms Fællesråds (DUF) store demokratiundersøgelse fra 2018 var chokerende for mange. Nok havde et flertal af danske unge godt styr på magtens tredeling og den demokratiske basisviden, men 26 procent mente ikke, at de havde politiske holdninger, der var værd at lytte til. Året før lød det tal på 15 procent.

På en lang række parametre svarede de unge, at deres motivation for at deltage i debatten, altså deres demokratiske selvtillid, var blevet lavere. Men har de unges adgang til sociale medier da ikke skabt bedre muligheder for at kommentere politiske udviklinger? Det korte svar er: jo, men 56,5 procent svarer, at den rå tone på blandt andet Facebook afholder dem fra at deltage.

Undersøgelsen fra DUF var den direkte anledning til, at DEO i 2019 begyndte at udvikle et nyt debatformat med fokus på EU. Et format, der skulle give deltagerne mulighed for at afprøve deres personlige holdninger om EU i decentrale grupper, og derigennem styrke deres demokratiske selvtillid som optakt til deres deltagelse i den offentlige debat. Formatet, som du selv kan afprøve med udgangspunkt i guiden i dette magasin, viste sig ikke blot at være anvendeligt blandt unge, men relevant for politisk interesserede i alle aldre.

Fra G7 til G1000

Vi vidste fra starten, at et inkluderende debatkoncept var nødt til at vende magten på hovedet og tage udgangspunkt i vidensopbygning og holdningsdannelse hos den enkelte deltager, frem for et koncept, der defineres og implementeres fra centralt hold. Gennem vores kontakt med cirka 3.000 skole- og gymnasieelever på årsbasis var vi desuden klar over, at deltagerne skal have medindflydelse på processen for at sikre entusiasme og en følelse af ejerskab. Vi hævede derfor blikket ud mod Europa for at lade os inspirere af lignende projekter i Nederlandene og Irland.

I Nederlandene faldt vi over demokratiprojektet G1000. Navnet var en reference til de meget lidt demokratiske G7 og G20-topmøder, hvor klodens rigeste nationer udstikker retningen for verdensøkonomien. Nederlændernes vision er at udvikle en beslutningsproces, hvor kun emnet er besluttet på forhånd og hvor dialogen – ikke den klassiske politiske debat – er i centrum.

Projektet går ud på, at 1.000 repræsentativt udvalgte borgere i små grupper, og via digitale værktøjer, definerer den præcise dagsorden og øger deres viden om emnet gennem ekspertoplæg og fælles research. På et efterfølgende topmøde bliver emnet debatteret i mindre grupper under kyndig vejledning af en uddannet ordstyrer. De mange input fra de op mod 200 grupper bliver herefter sammenfattet online og debatteret af lokalsamfundet på digitale debatfora, før et såkaldt borgerpanel skriver den endelige indstilling til de mange belgiske kommuner og regioner, der benytter sig af metoden.

Lovlig abort?

I Irland er man gået endnu længere. I 2017 oprettede det irske parlament et formelt borgerråd med 100 repræsentativt udvalgte irere. Det gjorde de for at skabe et mere demokratisk beslutningsgrundlag i forhold til legaliseringen af abort – et spørgsmål, der i årtier har splittet den irske befolkning.

I løbet af ti weekender blev de 100 borgere klædt på til at danne sig en oplyst holdning, som det irske parlament havde forpligtet sig til at reagere på. Hver session fulgte den samme opskrift: Præsentationer fra eksperter indenfor blandt andet medicin og etik, en Q&A-session (**Q**uestions and **A**nswers; spørgsmål og svar), debatter i mindre grupper og et fællesmøde, hvor deltagerne kunne udveksle synspunkter.

Fotos: courtesy G1000.nu

Wat is onze droom? Cirka 15.000 nederlændere har deltaget i et G1000-topmøde. Emnerne har ofte kredset om byfornyelse, kulturlivet og øget bosættelse.

Foto: Citizens' Assembly Ireland og Maxwell's Photography.

Skal det være lovligt at få foretaget en abort? Afstemning i et irsk borgerråd.

Samtlige møder blev livestreamet og mere end 13.000 borgere indsendte deres synspunkter, som borgerrådet skulle inkludere i processen. Derudover blev 17 organisationer, der repræsenterede nuancerne i abortdebatten, inviteret til at holde oplæg. Borgerrådets afstemning om afskaffelsen af grundlovens forbud mod abort vakte stor opsigt, også uden for landets grænser: I april 2017 anbefalede hele 64 procent af rådet, at det irske parlament skulle legalisere abort uden restriktioner. En måned senere blev der afholdt folkeafstemning om det samme spørgsmål og resultatet var næsten identisk: 66 procent af irerne ville have ændret grundloven.

De nederlandske og irske initiativer lægger begge vægt på, at demokratisk kvalitet i høj grad handler om at sikre et oplyst beslutningsgrundlag. Debatter og afstemninger har ingen demokratisk værdi, hvis de ikke er kulminationen på en bevidst og kritisk tilegnelse af nuanceret viden. Det irske borgerråd skulle først og fremmest lytte og læse for at få en dyb og kritisk forståelse af alle nuancerne i debatten.

Et demokratisk værktøj

De facebookdebatter, som skræmmer danske unge fra at debattere offentligt, er ofte den diametrale modsætning til dette: Mavereaktioner og sure opstød frem for velfunderede personlige holdninger, der er forankret i et omfattende videnskatalog, hvor alle nuancer har været under lup hos den enkelte.

Eksemplerne har inspireret os til at arbejde intensivt med den del af debatkonceptet, der går forud for udvekslingen af personlige synspunkter. Som i G1000-projektet i Nederlandene vil vi lade deltagerne sætte deres egen dagsorden ud fra et emnekatalog, der er produceret af DEO. Dette emnekatalog er inspireret af det irske borgerråd og indeholder videoer, info-ark og henvisninger til en lang række kilder, der belyser emnets mange nuancer. Vi kan naturligvis ikke få samtlige nuancer med i debattens oplysningsfase, men vi har forsøgt at italesætte de vigtigste strømninger i debatten.

Til sidst har vi inkluderet et didaktisk værktøj, som vi har bred og positiv erfaring med i DEO: Rollespil. Bindeleddet mellem vidensopbygning og debat er nemlig et minirollespil, hvor deltagerne præsenterer en række interessenters syn på et aktuelt EU-emne. I debatten om EU's flygtningepolitik er det eksempelvis Amnesty International, Ungarn, EU-Kommissionen og Tysklands perspektiver, som deltagerne på skift præsenterer og debatterer.

Denne stedfortræder-debat skal øge vidensniveauet og forståelsen for modsatrettede perspektiver i gruppen, men også gøre deltagerne trygge ved den fælles dialog og de øvrige deltagere, før de skal fremføre deres personlige holdninger.

Under udformningen af DEO's bud på en bedre borgerdialog om EU's fremtid, har det været vigtigt for os at skabe et fleksibelt koncept, der både kan afvikles som et formelt arrangement med DEO's ordstyrere og som et mere uformelt event, hvor interesserede borgere lader sig inspirere af guiden på de følgende sider. Fælles for begge versioner er, at vi gennem guiden foreslår en række ruter mod egentlig politisk indflydelse.

EU's tidligere forsøg på borgerinddragelse har været kritiseret for at være midlertidige, dirigeret fra centralt hold og for at mangle en tydelig forbindelse til politikerne. Med DEO's guide i hånden håber vi, at borgerne føler, at de har fået et demokratisk værktøj, der kan råde bod på disse mangler. ■

Du kan læse mere om initiativerne, der er omtalt her på siden via disse link:

Borgerråd i Irland:
www.citizensassembly.ie/en/what-we-do/meetings/meetings.html

G1000 i Nederlandene:
www.g1000.nu/over-g1000-2/

Baggrundsartikel om borgerråd i diverse lande:
www.theguardian.com/uk-news/2019/jan/17/power-to-the-people-could-a-citizens-assembly-solve-the-brexit-crisis

Organiser en debatdag om EU

Af Kasper Tonsberg Schlie

Foto: DEO

På billedet er HTX i Skjern ved at redde klimaet og sikre, at EU lever op til Paris-aftalen. Nogen skal jo gøre det.

Guide. I foråret 2020 har DEO udviklet et debatkoncept om EU, med fokus på højt informationsniveau, forskellige perspektiver og respektfuld dialog. Med de ti trin i guiden kan du arrangere din egen debatdag. Belønningen matcher indsatsen: Demokratiet udfolder sig i praksis gennem aktiv holdningsdannelse og oplyst debat.

Samlet tidsforbrug: 2½ time med ét debatemne.
Hvis der debatteres flere emner, skal der lægges halvanden time til pr emne.

1 Find deltagere og motiver debatten

Det første og måske vigtigste trin i denne guide er at samle to-tre motiverede tovholdere, der vil stå for debatdagens forberedelse, afvikling og efterbehandling. Tidsforbruget afhænger af deltagerantallet, men med 100 deltagere må man forvente at bruge 10-12 timer i alt.

DEO har i foråret 2020 gennemført fem stort anlagte debatdage med 120 deltagere i gennemsnit, og vi erfarede, at forberedelsen var helt afgørende for debatdagens succes. En elevgruppe kan nemt nås gennem intranet, mens voksne deltagere eventuelt kan samles i en Facebook-gruppe, hvor arrangøren kan forklare dagens formål, program og format. Vi har også gode erfaringer med at kontakte lokalaviser og opnå foromtale, der kan tiltrække deltagere.

Debatprojektets målgruppe er gymnasieelever, men er både relevant og anvendeligt for de fleste med interesse for EU og politik - en vennegruppe, aftenskole, debatklub eller lignende. Niveauet flugter med læreplanen for samfundsfag på c-niveau, men kan differentieres så det passer til deltagerne. DEO's info-ark har både links til kilder på dansk og engelsk, mens materialet online har en info-bank, hvor deltagerne kan forberede sig ved at researche centrale begreber og EU-institutioner.

Debatdagen kan nemt skaleres, så den kan gennemføres med en lille gruppe på fem - eller helt op til 500 deltagere. Arrangementet tager fire-fem timer at gennemføre.

Denne guide samt alle nødvendige materialer til en fysisk eller virtuel debatdag kan du finde på www.undervisning.deo.dk

@ DIGITALT TIP

Vær opmærksom på tids- og deltagerbegrænsninger når du debatterer online. De fleste platforme giver mulighed for at vælge abonnementer uden begrænsning på tid og antal deltagere.

2 Forberedelse: Fysiske og digitale rammer

Der hersker ingen tvivl om, at den demokratiske samtale har de bedste betingelser, når deltagerne sidder overfor hinanden. Det sociale rum skaber tillid, og det er lettere at aflæse krops- og ansigtsmimik ved fysisk fremmøde. På grund af coronakrisen fik vi dog lejlighed til både at afvikle debatdagen fysisk og virtuelt – og indså, at begge dele er muligt. Digital afvikling kan ligefrem være en fordel, hvis man vil samle deltagere på tværs af landsdelene.

Hvis debatdagen skal afvikles fysisk, er det vigtigt at finde et egnet lokale med god plads. Da deltagerne skal inddeles i grupper på fem, skal et arrangement med 100 deltagere afholdes i et lokale, hvor der kan opstilles 20 gruppeborde. Derudover er det vigtigt, at lokalet har en projektor, mikrofoner, højttalere og god wifi-dækning. En lokal uddannelsesinstitution eller biblioteket kan måske hjælpe med gratis (eller billig) adgang til en egnet sal. Deltagerne skal desuden medbringe egen smartphone eller computer, så de kan læse info-ark, stemme og så videre.

Virtuelt brugte vi videoplatformen Zoom, men Teams og Jitsi Meet kan også bruges. Platformens funktioner var gode til deling af videoer og powerpoints, mens grupperummene fungerede efter hensigten til de decentrale debatter. Afstemninger og indsendelse af løsningsforslag foregik via platformen Socrative, hvor der let (og gratis) kan oprettes en profil.

Se www.undervisning.deo.dk for en grundig gennemgang af ordstyrerens rolle i forbindelse med både fysisk og digital afvikling.

Tjekliste til fysisk arrangement

Projektor, computer, DEO's powerpoint-fil, gruppeborde, printede info-ark, wifi-forbindelse, et sæt med en rød, gul og grøn seddel per deltager og eventuelt to mikrofoner.

@ Tjekliste til digitalt arrangement

Abonnement/adgang til videoplatform (for eksempel Zoom, Teams eller Jitsi), kendskab til platformens funktioner og mailadresser på alle deltagere.

3 Debatdagen begynder: Gruppeinddeling og introduktion

Tidsforbrug: 20 minutter

Vi er nu nået til selve afviklingen af debatdagen. Først skal deltagerne fordeles i grupper på fem personer. I den forbindelse bør man overveje sammensætningen: Er der en nogenlunde politisk, social og kønsmæssig balance i hver gruppe? Afvejningen skal ikke gøde jorden for eksplosive debatter, tværtom er balancen afgørende for at skabe konstruktive debatter, hvor deltagerne ikke på forhånd er enige om alt. Hvis man ikke kender deltagerne personligt, kan det være nyttigt på forhånd at lade deltagerne besvare et spørgeskema eller en kort multiple choice-test om deres holdninger til de seks emner.

Grupperne tager plads ved deres borde, hvor der er mindst én bærbar computer med adgang til internettet. Desuden er der et sæt med et grønt, et gult og et rødt kort per deltager samt et bordkort med gruppens nummer.

Tovholderne byder velkommen. Emnet motiveres og dagens program forklares. DEO's powerpoint-præsentation kan eventuelt bruges som forlæg. Introduktionen er afgørende for deltagernes motivation. Derfor har vi inkluderet en række fakta om EU's betydning for borgernes hverdag: Om EU's rolle i forhold til klimakampen, forsvarspolitik, miljølovgivning og meget andet.

@ DIGITALT TIP

På Zoom kan du slå lyden fra hos alle deltagere, umiddelbart før du indleder dagen. Via knappen 'share screen' kan du vise din powerpoint-præsentation til alle deltagere.

---

4 Deltagerne sætter dagsordenen: Videopræsentation og emnevalg

Tidsforbrug: 30 minutter

De seks aktuelle EU-emner skal nu præsenteres. Det kan gøres mundtligt, eller man kan benytte DEO's seks korte introduktionsvideoer, hvor fageksperter sætter spot på henholdsvis Green Deal, flygtningekrisen, fremtidens arbejdsmarked, EU-demokratiet, forsvarssamarbejdet og fake news. Vi har oprettet en playliste, som afspiller alle seks videoer i rækkefølge, hvilket tager cirka 21 minutter. Det er en god idé at opfordre deltagerne til at tage noter, mens de ser videoerne, da informationerne kan bruges senere under debatten.

Man kan debattere alle seks emner i løbet af én, meget lang, debatdag. Vi anbefaler dog, at man lader deltagerne udvælge to-tre emner, som de synes er særligt interessante efter at have set videoerne. Lavpraktisk betyder det, at man kan afvikle hele debatdagen på fire-fem timer, samtidig med at deltagerne kan vælge de emner, der interesserer dem mest, hvilket alt andet lige vil forøge deres engagementet i debatten. Afstemningen kan gennemføres analogt ved at lade deltagerne anvende de farvede kort til at indikere, hvor begejstrede de er for emnet. Det er op til tovholderne at bedømme hvilke to-tre emner, der får flest grønne kort. Afstemningen kan også nemt foretages via hjemmesiderne Socrative eller Strawpoll, hvor man kan oprette en multiple choice-quiz med seks svarmuligheder. Hvis man har god tid, kan man udfolde den demokratiske samtale ved først at lade deltagerne argumentere for deres foretrukne emne ved gruppebordene, før der stemmes.

Afstemningen er en god optakt til dagens første pause. I pausen kan deltagerne strække benene, mens de mentalt forbereder sig på at researche og debattere de valgte emner.

@ DIGITALT TIP

Afslør ikke afstemningens resultat før alle har stemt, da det kan påvirke resultatet - ligesom man ikke offentliggør exit polls, før valghandlingen er afsluttet.

5 Grupperne i aktion: Isbryder og rollefordeling

Tidsforbrug: 15 minutter

Noget af det sværeste ved debatdagen er at skabe en tillidsfuld stemning i grupperne, hvor man tør ytre sig frit og gå i dybden med emnet. Dette er en særlig udfordring, når man afvikler debatdagen digitalt. Derfor opfordrer vi til, at gruppemedlemmerne får en chance for at lære hinanden at kende, inden de kaster sig ud i debatterne. Det kan tage form af en runde, hvor man fortæller løst og fast om sig selv – eller man kan fortælle om en EU-historie, man husker fra medierne. Sådan en isbryderøvelse er helt afgørende for, at deltagerne føler sig trygge ved at debattere med hinanden. Nogle har aldrig prøvet det før.

Umiddelbart efter præsentationsrunden skal deltagerne bruge det info-ark, der handler om dagens første debatemne. En bjælke på arket handler om de aktører, der har noget særligt på spil i forhold til emnet. Hvert gruppemedlem skal vælge en aktør, som de senere skal repræsentere. Hvis gruppen består af flere eller færre end fem medlemmer, må visse deltagere gå sammen om at repræsentere en aktør, eller påtage sig rollen som to aktører. Hvis gruppen ikke kan nå til enighed, må tovholderne træde til og trække lod. Til sidst vælger gruppen en ordstyrer, der sørger for fremdrift under debatten og arbejder for kompromiser.

Det er oplagt, at grupperne bruger deres farvede kort til at indikere, hvor langt de er med aktørfordelingen.

@ DIGITALT TIP

Næsten alle videoplatforme har funktioner, der kan bruges til at lave grupperum, hvor et antal deltagere kan debattere med hinanden. Vi opfordrer deltagerne til at have deres kameraer tændt, da det styrker den demokratiske samtale.

---

6 Research: Emnet og den valgte aktør

Tidsforbrug: 20-30 minutter

Vidensniveauet er altafgørende for debattens kvalitet. Derfor afsætter vi god tid til, at deltagerne individuelt kan researche det valgte emne. Researchen før debatten omfatter:

- Læsning af DEO's info-ark om det valgte emne (på papir eller digitalt).
- Research af den valgte aktørs perspektiver og motiverne bag. Info-arket indeholder to links, der handler om aktøren, et på engelsk og et på dansk.
- Fri søgning på nettet: Eksempelvis EU's officielle sider og medier med fri adgang såsom DR og The Guardian. Se også forslagene på side 20 i dette magasin og links på info-ark.
- Hvis der er tid tilovers: Se DEO's emnevideo igen.

Tip til undervisere: Under vores tests observerede vi, at de velforberedte elever – ikke overraskende - var langt mere motiverede og vidende. Et kort undervisningsforløb om de seks emner forud for debatdagen vil derfor klart øge debattens kvalitet. På deo.dk kan du finde artikler og lydbøger om debatemnerne, mens undervisning.deo.dk byder på temapakker om flere af emnerne.

@ DIGITALT TIP

Researchen bør foregå i det digitale fællesrum, så grupperne ikke kommer til at tyvstarte debatten. Vi opfordrer deltagerne til at slukke for kameraet, mens de researcher, da det kan virke unødigt forstyrrende at se de andre.

7 Rollespil i grupper: Hvad mener aktørerne?

Tidsforbrug: 15 minutter

Deltagerne er nu velforberedte og har et detaljeret kendskab til aktørernes perspektiver på det valgte emne. Dagens tovholder minder samtlige deltagere om, at 'aktørrunden' er et rollespil. Ingen står personligt til ansvar for det fremlagte indhold, da man spiller en rolle og blot formidler aktørens perspektiver. Bagtanken med dette er at give deltagerne en tryg start, hvor de afprøver argumenter og forstår nuancer, uden at de skal dele deres personlige holdninger.

Gruppens ordstyrer bestemmer i hvilken rækkefølge, deltagerne præsenterer. Hvert gruppemedlem har to minutter til at præsentere aktørens perspektiver og motiver. Efter hver præsentation må de øvrige aktører stille to-tre spørgsmål. Gerne spørgsmål, der udfordrer aktørens argumentation. For eksempel: Hvorfor ser USA ikke PESCO som et bolværk mod Rusland? Giver Tysklands flygtningestrategi de højreradikale vind i sejlene? Bør EU som politisk institution vurdere sandhedsværdien af nyheder på nettet?

Når alle aktører har præsenteret, åbnes der for fri debat. Gruppen kan her forholde sig til spørgsmål som:

- Bør EU have en politik på området?
- Kan udfordringen løses bedre af nationalstaterne?
- Hvordan bør fremtiden for området se ud?
- Hvad er aktørernes planer?

@ DIGITALT TIP

På de fleste videoplatforme kan eventets værter besøge de virtuelle grupperum og hjælpe debatten på vej. Vi har erfaret, at det i langt de fleste tilfælde er tilstrækkeligt at lytte og kun bryde ind, hvis debatten er gået helt i stå.

---

8 Hvad mener du?

Tidsforbrug: 20 minutter

Vi er nu nået til debatdagens kerne: Udvekslingen af personlige holdninger til emnet. Tovholderen introducerer denne runde, hvor deltagerne skal træde ud af rollerne som aktører og fortælle, hvad de selv mener. Tovholderen kan præsentere nedenstående råd til den gode demokratiske samtale og understrege, at formålet ikke er at vinde debatten, men at blive oplyst gennem en fri dialog. Den tyske sociolog Jürgen Habermas har beskrevet, at en sådan er karakteriseret ved:

- At man taler forståeligt
- At man respekterer samtalepartnerne
- At man udjævner magtforskelle mellem hinanden
- At man har ret til at argumentere imod
- At man lytter til andre
- At man lever sig ind i de andres synspunkter

Hvert af de seks info-ark indeholder to centrale debatspørgsmål, som deltagerne på skift skal forholde sig til. Vi anbefaler, at hvert gruppemedlem får to minutter til at præsentere deres personlige holdninger, hvorefter der er fri debat i gruppen. To minutter kan være meget lang tid for nogle – særligt skoleelever – og derfor kan der indlægges dogmer eller et 'meningsstillads'. For eksempel kan tovholderne bede deltagerne om at forholde sig til to konkrete fakta på info-arket og opfordre til, at man begrunder sin holdning med tre-fire argumenter. En deltager kan for eksempel mene, at Danmark bør deltage i EU's forsvarssamarbejde fordi:

- NATO er dybt splittet, fordi dets medlemmer har vidt forskellige strategier - Tyrkiet køber russiske våbensystemer og USA har sået alvorlig tvivl om musketéredens gyldighed.
- Rusland er blevet en reel geopolitisk trussel mod Europa. Vi må derfor udvikle egne våbensystemer, der hurtigt kan indsættes i for eksempel Estland.
- Den danske forsvarsindustri skal profitere på de mange nye fælles projekter.
- Det giver bedre politisk og historisk mening at udvikle et rent europæisk forsvarssamarbejde.

9 Skriftlige løsningsforslag og resumé

Tidsforbrug: 30 minutter

Dette trin er valgfrit, men har vist sig at være et meget effektivt værktøj til at nå frem til en konklusion på debatten. I undervisningssammenhæng er det desuden en god øvelse at skrive et egentligt resumé, der fremhæver debattens bedste argumenter.

Løsningsforslagene kan skrives offline eller online. Vi har igen benyttet os af programmet Socrative til at indsamle alle gruppernes løsningsforslag på info-arkets to centrale debatspørgsmål. I kølvandet på test-debatterne har vi udviklet tre gode råd til arbejdet med det skriftlige resultat:

- Udpeg en referent som sammen med gruppen opsummerer de væsentligste argumenter.
- Skriv ét løsningsforslag til emnet på i alt 200-300 ord.
- Løsningsforslaget må gerne reflektere eventuelle uenigheder i gruppen.

Hvis 20 grupper deltager i debatdagen, kan man således forvente op mod 6.000 ord om emnet. For at koge dette ned til cirka én side, kan man bede frivillige om at melde sig til et såkaldt kompromisudvalg, der efter debatdagen skriver et resumé, der sammenfatter gruppernes resultater.

Hvis man har tid og mulighed for at gå i dybden med den demokratiske proces, kan man per e-mail bede grupperne om at forholde sig til det endelige resumé og indsende ændringsforslag. Husk, at resuméet sagtens kan udtrykke, at der for eksempel var tre overordnede fløje i debatten.

Når løsningsforslagene er blevet indsendt, er det første emne færdigbehandlet. Guidens trin 5-9 kan herefter gentages med det ønskede antal emner.

---

10 Fra debat til handling: Påvirk politikerne

Debatdagens hovedformål er at inspirere deltagerne til at forme og præsentere en holdning til fremtidens EU. Derudover kan dagen også bruges til at skabe nye og folkeligt forankrede ideer til politikerne. Hvis deltagerne ønsker at påvirke den politiske proces, kan kompromisudvalget formidle resultaterne til en eller flere af disse grupper:

Europaudvalget: Består af 30 medlemmer af Folketinget, der kontrollerer regeringens EU-politik og giver ministrene mandat til at forhandle i Ministerrådet. Udvalget modtager ofte høringssvar og ideer og holdninger fra borgerne. Man kan skrive til udvalget via dette link:
www.ft.dk/da/udvalg/udvalgene/euu/kontakt

Medlemmer af EU-Parlamentet: Parlamentet er aktiv medlovgiver i EU og de danske medlemmer er repræsenteret i samtlige syv partigrupper. Du kan læse mere om de danske MEP'ere og skrive direkte til dem her:
www.europarl.europa.eu/denmark/da/danske-mep-er/danske-mep-er

Det europæiske borgerinitiativ: Man kan også forsøge at gå den direkte vej ved at indsende et forslag til EU-Kommissionens borgerinitiativ. Hvis forslaget bakkes op af mindst en million europæere fra mindst syv lande, kan man få foretræde for både Kommissionen og Parlamentet, som dog ikke er forpligtiget til at vedtage ny lovgivning:
www.europa.eu/citizens-initiative/home_en

Smutvej til viden

Research. En kvalificeret debat kræver oplysning, oplysning kræver research og research kræver tid. Men ligesom i tv-køkkenet har vi snydt lidt, så deltagerne hurtigt og velforberedte kan komme i gang med debatten.

Af Kristoffer Kjærsgaard

De to overordnede præmisser for debatkonceptet, er 1) at magten vendes på hovedet, og begynder hos den enkelte deltager, 2) at den enkelte deltager, for at kunne tage stilling til komplicerede emner, først skal have opbygget en viden.

Det er klart, at ordentlig research tager lang tid. Ligesom i tv-køkkenet har vi snydt lidt, for at deltagerne ikke skal bruge dage i forvejen på at forberede sig. Til de seks emner, vi har debatteret, har vi lavet seks info-ark, seks videoer og samlet en række links - til EU-nørder og andre, der gerne vil vide mere.

Info-arkene giver debatdagens deltagere et basalt, men nuanceret vidensgrundlag om et aktuelt EU-emne. På den måde kan deltagerne forberede sig på debatterne og orientere sig om forskellige aktørers perspektiver på sagen - hvorfor laver EU klimapolitik, hvorfor er den danske fagbevægelse lunkne over for en EU-mindsteløn, hvorfor lukker Ungarn sin grænse for flygtninge og meget mere.

Info-arkene samler information om følgende debatemner: flygtningekrisen, fremtidens arbejdsmarked, forsvarssamarbejde, fake news, demokratiet og klimakampen.

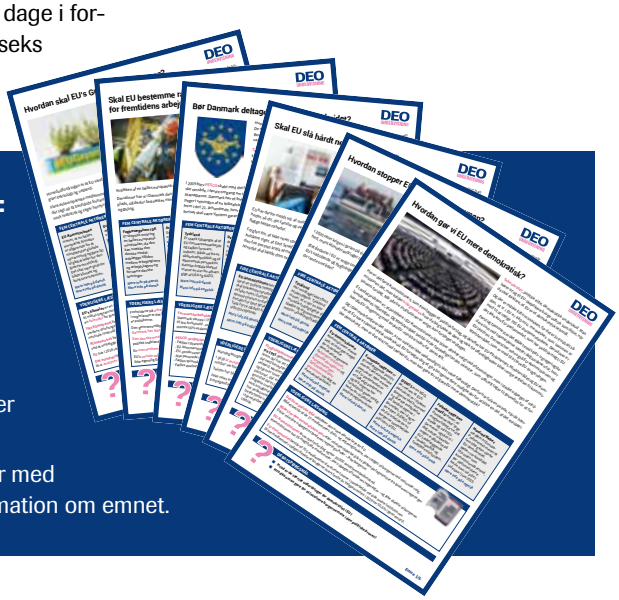

Ideen med info-arkene er:

1) at bidrage med kompakt og letforståelig information om emnerne,
2) at give debatdeltageren et indblik i forskellige vigtige aktørers holdninger til emnerne, samt
3) at henvise til hjemmesider med mere dybdegående information om emnet.

Videoer

Det er forskelligt, hvordan man lærer. Nogle foretrækker at læse tekst, mens andre bedre kan absorbere ny information gennem video og lyd. Derfor har DEO produceret seks korte videoer, hvor fageksperter uddyber og motiverer emnerne.

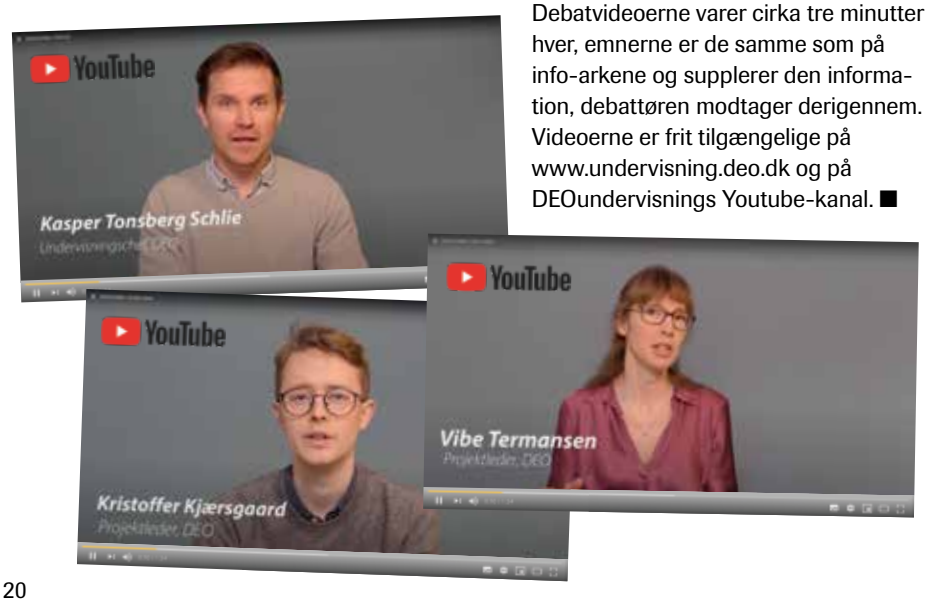

Debatvideoerne varer cirka tre minutter hver, emnerne er de samme som på info-arkene og supplerer den information, debattøren modtager derigennem. Videoerne er frit tilgængelige på www.undervisning.deo.dk og på DEOundervisnings Youtube-kanal. ■

Nørdelinks om EU

EU's demokrati

- EU-Kommissionens demokratiske prioritet
- DEO debat om demokratiets tilstand i EU
- Samfundstanker
- Fremtidens Europa

Flygtningekrisen

- EU's migrationspolitik
- Afrika-EU partnerskab
- EU's grænse- og kystbevogtning Frontex

Fremtidens arbejdsmarked – en fælles EU-mindsteløn?

- Fagbevægelsen
- EU-Kommissionen
- DEO debat
- DEO debat

Forsvarssamarbejde i EU

- EU's sikkerheds- og forsvarspolitik
- EU om forsvarssamarbejdet
- Tyskland om EU-hær

Fake news i EU

- EUvsDisinfo
- DR om fake news & quiz
- EU og desinformation

Klimakampen og EU

- EU's green deal
- DEO debat om EU's grønne genopretning af økonomien efter Corona
- Det Europæiske Miljøbureau

Hvordan gør vi EU mere

Spørgsmål som overskrift
Allerede ved info-arkets overskrift begynder debattøren at danne sig en holdning om emnet:
Er EU demokratisk?
Kan vi i Danmark gøre mere for at EU bliver demokratisk?

DEO UNDERVISNING

Introtekst om emnets indhold og dilemmaer
Hvad er det vigtigste, debattøren bør vide, inden der debatteres?

…, demokratisk underskud. Man …-skeptikere bruge udtryk som disse, når de skal forklare, at EU er et demokratisk selvmål.

Og der er måske lidt om snakken, for det er jo trods alt sådan, at vi i EU er 440 mio. mennesker, som sammen er med til at vælge 705 EU-parlamentarikere. Derudover er det ikke kun EU-parlamentet, som har politisk magt i EU.

Først og fremmest er det Rådet med stats- og regeringsledere som ved topmøderne sætter dagsordenen for, hvor …U skal hen. Dernæst har man også EU-Kommissionen og Ministerrådet, som er med til at lave EU-lovgivningen.

Her er det først Kommiss… …rslag, og d…refter har EU-Parlamentet, Ministerrådet og EU-Kommissionen det, man kalder trilogmøder, hvor de bag lukkede døre og væk… …offentligheden bliver enige rettelser til kommissionens forslag. Når alle tre institutioner er enige, kan forslaget vedtages.

Et andet problem er, at politikere i EU-Kommissionen ikke bliver direkte valgt ved afstemninger, men i stedet udpeges af medlemslandenes regeringer. Og Ministerrådet består af de forskellige landes ministre, som officielt tager til Bruxelles for at forhandle EU-lovgivning med andre EU-ministre inden for deres felt.

Og i Danmark fungerer det sådan, at en minister… …is skal være folkevalgt. Derfor har folk en pointe, når de hævder at EU har et demokratisk underskud. F… …erne flere muligheder for at blive en del af det europæiske demokrati, men er det nok? Hvad tæ… …re EU mere demokratisk?

Aktører med særlig interessse i emnet

FEM CENTRALE AKTØRER

EU-Kommissionen
Kommissionen mener selv, at man gør meget for at forbedre demokratiet gennem fx borgerinitiativet, åbenhedsregistret og borgerhøringer. Spitzenkandidat-processen var dog en demokratisk fiasko.
Mere info på engelsk
Mere info på dansk

Europabevægelsen er grundlæggende positiv overfor det europæiske demokrati. Man mener, at EU-parlamentet er et folkeligt parlament og at borgerne har forholdsvis god… …heder fo… …besl…
Me…

DiEM25 er en NGO, der mener, at EU's demokrati er i stykker. Borgerne skal have reel og direkte indflydelse på beslutningerne i Bruxelles, der i dag er …for eliten. DiEM25 vil …rbejde for at …amarbejder …EU.
…på engelsk
…fo på dansk

Folkebevægelsen mod EU mener, at danskerne skal 'tage magten tilbage' ved at melde sig ud af EU. De mener også at vi i dag næsten ikke har nogen indflydelse på EU's ødelæggende handelspolitik og forfejlede asylsystem.
Mere info på dansk

Manfred Weber, medlem af Europa-Parlamentet mener at fem tiltag kan styrke EU-demokratiet. Weber var kandidat til posten som kommissionsformand, før statsministrene kørte ham ud på et sidespor i juni 2019.
Mere info på engelsk

Nørdelinks
Markeret med blå skrift.

YDERLIGERE LÆSNING

Fakta og begreber
Hjælper debattørerne til større indsigt i emnet.

Det Europæiske Råd udstikker den overordnede …
Rådet består af de 27 medlemmers stats- og r… …rne ved nationale valg.

Rådet for den europæiske union eller mi… …fra landenes regeringer.
Disse ministre udpeges af landenes regeri…

EU-Kommissionen laver nye lovforslag og har…
Kommissionen har 26 magtfulde medlemmer, der udpeg… …regeringer – og ikke direkte af borgerne.

EU-Parlamentet består af 705 medlemmer der former lovene i samarbejde med de andre institutioner.
Disse medlemmer vælges direkte af borgerne hvert femte år. Valgprocenten i 2019 var 50,6% i gennemsnit.

DEBATSPØRGSMÅL

Debat-spørgsmål

- **Hvad er de største udfordring…**
- **Hvad kan man gøre for at invol… …n politiske proces?**

Crash-testet i virkeligheden

IRL/Online. Selvfølgelig kan 600 elever tage fejl, men vores indtryk efter fem forsøg med debatkonceptet på gymnasier er, at langt de fleste er parate til at engagere sig i EU-debatten, hvis bare de bliver klædt på til det.

Af Kristoffer Kjærsgaard

Da DEO den 17. april kl 8.30 bød velkommen til debatdag om EU med Rungsted Gymnasium, var det blandt andet med det opklarende spørgsmål: *"Hvor mange af jer føler, at I ved nok om EU-politik til at deltage i den offentlige debat?"*. Det mente blot 5 ud af 84 elever, at de var.

Fem timer senere var det tal steget til 71. Det er fra 6 til 85 procent på blot fem timer; temmelig tæt på fra 0 til 100 i første gear, når det gælder EU-debat. Vi var i hvert fald tilfredse.

DEO har i foråret 2020 testet det nyudviklede debatformat ved fem arrangementer med 600 elever fordelt på fem gymnasier rundt omkring i landet. Grundet corona-pandemien foregik kun én af debatdagene fysisk på selve gymnasiet, på Roskilde Katedralskole. De fire resterende, med Egaa Gymnasium, Rungsted Gymnasium, Skanderborg Gymnasium og Falkonergårdens Gymnasium, blev afholdt online.

Både fysisk og online endte debatdagene med gode diskussioner, en masse korte afstemninger, cirka 185 (!) løsningsforslag og sidst, men ikke mindst, en flok glade og positive elever.

Første punkt på dagsordenen til debatdagene var en introduktion om, hvorfor det overhovedet er nødvendigt at styrke unges demokratiske selvtillid. Her konstaterede DEO's ordstyrere fuldstændig i overensstemmelse med Dansk Ungdoms Fællesråds store demokratiundersøgelse fra 2018 (se side 12), at danske elever har en enorm viden om magtens tredeling og demokratiet, men desværre deltager meget lidt i selve demokratiet. Og derfor skulle vi debattere!

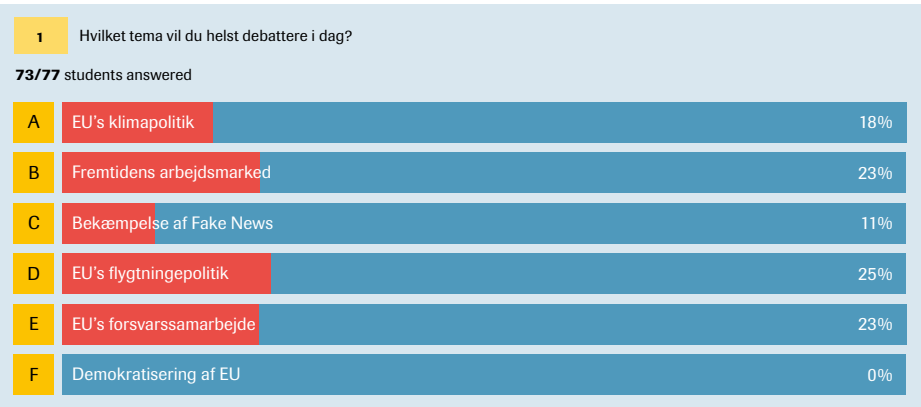

Falkonergårdens Gymnasium den 29. april 2020. ***EU's flygtningepolitik*** *slår* ***Fremtidens arbejdsmarked*** *med et mulehår.* ***Demokratisering af EU*** *er so last year.*

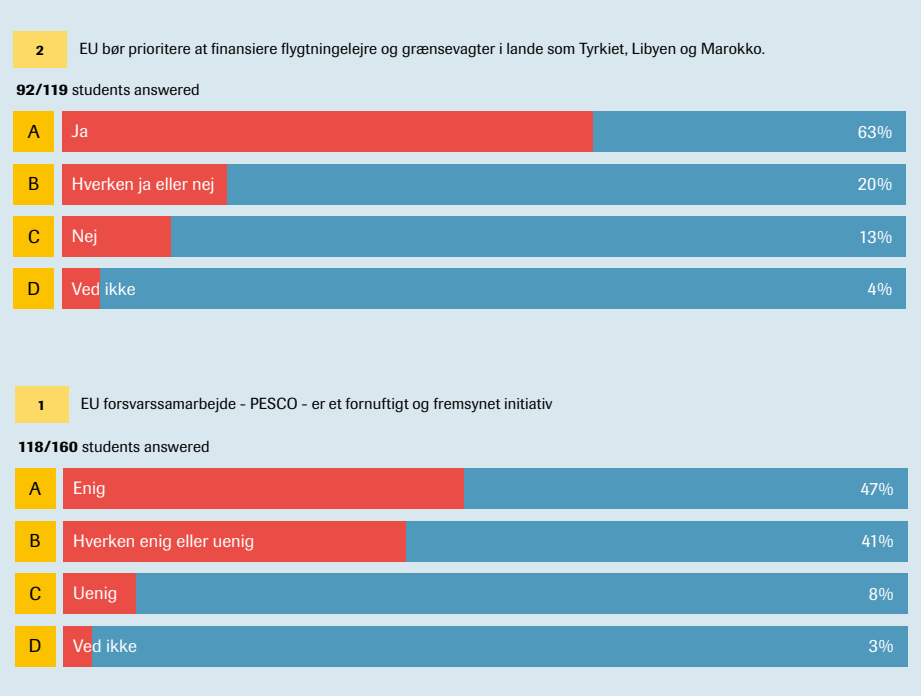

Udover debatten af løsningsforslag til debatemnerne, fik eleverne også mulighed for at lave lynafstemninger om emnerne: Det blev et rungende "ja tak" til at finansiere flygtningelejre i nærområderne, og et "tjoeh" til PESCO.

Reflekterede og debatlystne

Eleverne kastede sig veloplagte over debatemnerne, måske fordi de selv havde været med til at vælge dem. Deres løsningsforslag afspejlede en reflekteret og nuanceret tilgang til emnerne. Om *fremtidens arbejdsmarked i EU* foreslog de:

> **at indlemme et lignende system med et lignende samarbejde mellem fagbevægelserne og arbejdsgiverne udenfor de danske grænser. Det kunne være i form af et lignende system i EU, hvor man lavede aftaler gældende for alle lande.**

(Roskilde Katedralskole, 11. marts 2020).

Elevernes løsning på *EU's flygtningepolitik* lå klos op ad den kvoteordning, EU efter flygtningekrisen i 2015 vedtog, men som aldrig rigtigt blev ført ud i livet på grund af indædt modstand hos visse lande i Øst- og Centraleuropa:

> **EU skal lave en ordning, hvor man ser på, hvor mange flygtninge hvert af de europæiske lande kan klare at modtage, og ud fra det lave en procentfordeling blandt landene i forhold til hvordan de tilkommende flygtninge skal fordeles i Europa.**

(Roskilde Katedralskole, 11. marts 2020).

Når det kom til *militær tilstedeværelse* i nærområderne, var eleverne parate til at gå meget længere end EU's institutioner:

> **Vi bør hjælpe der, hvor problemet er opstået. Vi bør altså indsætte militær styrke i de forskellige lande og finde løsningen på problemet.**

(Roskilde Katedralskole, 11. marts 2020).

Klædt på til debat

Da coronaen lukkede Danmark og satte en akut stopper for fysiske arrangementer, gik DEO i stedet online. Debatformatet og strukturen blev ikke ændret væsentligt, og selvom der nu blandt de små firkanter med elever på skærmen også var nogle med tandbørste, dyne og morgenhår, kom der hurtigt gang i debatten og den for alle – elever, lærere og DEO - fuldstændig ændrede situation, gjorde ikke elevernes løsningsforslag mindre reflekterede eller nuancerede.

Om *EU og klimakrisen,* mente eleverne blandt andet:

> **Det er EU's rolle at få skabt nogle retningslinjer, som er fælles for alle medlemslandene. Men samtidigt er det vigtigt at få kigget på det enkelte land, hvor man kan rådgive og hjælpe dem til den bedste miljøvenlige løsning for dem. Det er stadig vigtigt at have in mente, at alle lande ikke er det samme sted lige nu (økonomisk og klimapolitisk, red.), og derfor skal der også, udover de fælles retningslinjer, skabes nogle retningslinjer for det enkelte land.**

(Egaa Gymnasium, 15. april 2020).

Generelt anerkendte eleverne, at klimakrisen er et grænseoverskridende problem, som skal løses sammen med andre lande – for eksempel gennem EU. Det blev forslået, at man for eksempel kunne lave:

> **En fælles europæisk (klima, red.) plan for indsamling og fordeling af penge til lande, der er mindre økonomisk godt stillede.**

(Skanderborg gymnasium, 24. april 2020)

Om de 600 elever, der har deltaget i DEO's debatter i foråret 2020 vil ende med at pynte på Dansk Ungdoms Fællesråds statistik, hvor kun 26 procent i 2018 mente, de havde politiske holdninger, det var værd at lytte til, må vi vente med at se. Men evnen til at sætte sig ind i stoffet og viljen til at debattere, fejler i hvert fald ikke noget.

Og skal vi tro eleverne på Rungsted Gymnasium, mener de nu, de er i stand til at deltage i den offentlige debat. Selv med morgenhår og dyne. ■

Julie, Skanderborg Gymnasium:

> **Jeg føler mig bedre klædt på til at debattere mine egne holdninger til EU.**

Deltag med DEO

DEO er et engageret fællesskab, der brænder for oplysning og debat om demokrati og EU.
Vi er partipolitisk neutrale, og vores tilgang er fordomsfri, kritisk og nysgerrig. Vores mål er at skabe demokratisk deltagelse i en samfundsdebat med et europæisk udsyn.

Det sker med et magasin som dette, men også med debatmøder i hele landet, bogudgivelser, undervisning, rejser med indhold, analyser og meget mere.

■ Konferencer for undervisere, rollespil, temapakker, talentforløb, videoer og podcasts.

Fotos: Peter Grosen

■ Debatmøder i flere byer. Fremover også online-debatter, så flere kan deltage.

■ Samfundsrejser til 18 europæiske lande.
Inspirerende og tankevækkende rejser med højt fagligt indhold.

■ Samfundstanker
- små bøger om
aktuelle problemstillinger.

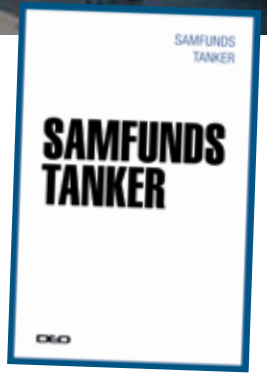

DEO
Demokrati i Europa Oplysningsforbundet
info@deo.dk ■ tlf. 70 26 36 66 ■ www.deo.dk